

Levica pomeni - delati za človeštvo

Pogovor z Darkom Bratino, senatorjem v rimskem parlamentu

SASO SCHROTT

Darko Bratina (Foto: Sašo Schrott)

Italija je očito v tako globoki politični krizi, da nekateri svarijo celo pred možnostjo popolnega razpada institucionalnega sistema...

BRATINA: Kriza, ki jo doživljamo v Italiji, je brez dvoma najhujša povojna kriza. V bistvu gre nes predvsem za institucionalno krizo.

Pravzaprav je mogoče oziroma treba obravnavati krizo v Italiji v kontekstu s krizo, do katere je prišlo v nekdanji Jugoslaviji. V času blokavske razdelitve sveta sta imeli v svetu namreč tako Jugoslavija kot Italija specifično in hkrati pomembno vlogo. Jugoslavija je bila sicer socialrealistična država, toda s številnimi in naravnost neverjetnimi elementi drugčnosti, ki so se v mnogem ujemale s tistimi, kar se je dogajalo na Zahodu. Hkrati pa je bila Italija kot država, ki je menjala na vzhodni blok, tista država, ki je imela najmočnejšo komunistično partijo na Zahodu in bila po načinu delovanja države najbolj socialrealistična. V trenutku pa, ko je padel berlinski zid, so se odprli številni dotlej ti teci problemi tako v Jugoslaviji kot v Italiji. Močna italijanska komunistična partija je bila za tedanje vladne stranke zelo rentabilna (po znani reku, da bi si bilo treba v Italiji komunistično partijo izmisliti, ce je ne bi bilo), saj je bil strah pred komunizmom eno glavnih gonil njenega ekonomskega razvoja. Pri tem ne gre pozabiti, da je bila italijanska gospodarska struktura močno podzavljena; to pa pomeni, da je slo za zelo močno prepletenost politike in gospodarstva. Vse to je privedlo do današnjega stanja; do vrste korupcijskih afer, splošne moralne krize in popolnoma diskreditirane politične sfere.

Kakšne politične sile so v današnji Italiji lahko nosilke izhoda iz krize oziroma zagotovilo očitno nujnih političnih sprememb? BRATINA: V Italiji obstajajo predvsem tri močne politične sile: se vedno krcanska demokracija, stranka demokratske levice in nov italijanski politični fenomen - lige. Krcanska demokracija se obnaša seveda kot konservativna, toda demokratska sila, ki ni jasno razredno opredeljena. Demokratska stranka levice je postala sodobna socialdemokratska stranka, vključena v socialistično internacionalno, kar je bil predvsem rezultat dokaj uspešne konsolidacije italijanske levice. Hkrati deluje se Severna liga, ki je sestavljena zelo pisano saj jo vodijo ljudje, ki so pred časom pripadali najrazličnejšim strankam - od nekdanjih komunistov do krcanskih demokratov, zelenih, socialistov itd. Če potegnemo analogijo s Slovenijo, gre za veliko podobnost s tistimi, kar je bil svojčas pri nas Demos. Če nastanek so bili neverjetno izzivalni in provokativni. Tako so hoteli na

primer Italijo razdeliti na tri dele: sever, center in jug. V zadnjem času pa jih je njihov voditelj Bossi kar precej umiril in liga si je pridobila status demokratske politične sile. Zdi se, da zagovarjajo več razbija države, zavzema pa se za neke vrste federalno ureditev. Ko pa je pred kratkim nek njihov poslanec, v parlamentu izzval precej neokusen incident, ga je Bossi preprosto izključil. Gre torej za povsem sprejemljivo in konstruktivno politično skupino.

Kaj se torej lahko zgodi v Italiji? Po eni strani bi lahko začela prevladovati »ulica«, saj se je večina političnih elit do skrajnosti diskreditirala, na drugi strani pa obstajajo te tri politične sile, ki so dovolj močne, da lahko zagotovijo izhod iz krize. Italija je namreč v fazi zelo težke prehoda.

Ko nekateri primerjajo sedanjo italijansko krizo s krizo, ki je pripeljala do razpada Jugoslavije, večina kot izvor jugoslovanske krize navaja mednarodne in medetnične spore. Sami pa nasprotujejo izhodu iz krize. Italija je namreč v fazi zelo težke prehoda. Ko nekateri primerjajo sedanjo italijansko krizo s krizo, ki je pripeljala do razpada Jugoslavije, večina kot izvor jugoslovanske krize navaja mednarodne in medetnične spore. Sami pa nasprotujejo izhodu iz krize. Italija je namreč v fazi zelo težke prehoda.

Razpisani referendum o spremembi volilnega zakona za senat naj bi bil eden prvih korakov pri reševanju krize...

BRATINA: Leto dni bo, odkar deluje nov parlament, ki si je kot eno glavnih nalog zadal, da bi prišlo do institucionalnih sprememb in do reforme volilnega sistema, kar pomeni prehod od proporcionalnega v večinski volilni sistem. Zmanjšala naj bi se predvsem moč strank, v ospredje pa naj bi se prebili posamezni kandidati.

Ce bo referendum uspel, se pravi, ce bo večina glasovala »sez«, bo to pomenilo, da bo mogoče v Italiji vzpostaviti nov in drugačen način vladanja, kar je glede na sedanjo splošno gospodarsko, politično in moralno krizo skorajda edini možni izhod.

V italijanskem tisku je bilo čutili precej vznemirjenja v zvezi z blokado in vstopa v rimski parlament, ki jo je uprizorila skupina demonstrantov 1. aprila. Ali bi lahko to steli kot opozorilo na možnost nekake tretjega scenarija?

BRATINA: Prepričan sem, da ni razlogov za večjo zaskrbljenost, saj ima država se vedno dovolj moči in trdnosti, da se državi lahko odigral glavno vlogo. Lahko pa se zgodi nekaj drugega. Če bi Italija

zasla v res hudo gospodarsko krizo, ce bi se močno povečala brezposelnost, bi seveda hudo naraslo splošno nezadovoljstvo in bi dejansko lahko začela po »voje igri ulice«. Potem bi lahko prišli na dan »misovci« in morda tudi klasični komunisti s svojimi parolami, oboji pa bi seveda igrali ne kar to splošnega ljudskega nezadovoljstva. Tako lahko pride do čudnega položaja, da je bilo treba v državi uporabiti tudi posebne ukrepe. To pa lahko pripelje do neke vrste neovtoritarizma. Gre seveda za paradoks,

Stane Jagodič: Art paradoks

Albrecht Dürer: Štirje opokalčni jezdeci, okrog 1497 - 1498. V Bosni leta 1993: »Nad oblaki nam sledi nek samljiv kililatec. Če se bo preveč vmešaval v našo drko, ga ti na levi skoti z nebal«

da moras, ce hoces obvarovati ustavo, uvesti posebne ukrepe, toda verjetno bi bila v takem primeru to edina možnost. To, kar se je zgodilo v Rimu, ko je skupina demonstrantov zaredila glavni vhod v poslansko zbornico, je v novejši italijanski zgodovini brez primere in res lahko pomeni tudi doloceno opozorilo. Takсна akcija ni nikoli spontana, bila pa je povedana v povezavi z ne svedeni referendumom. Kajti, ce bo prišlo

na podlagi referendumске odločite do spremembe volilnega sistema, nekaterim strankam, tudi MSI, grozi, da bodo preprosto zgignile s političnega prizorišča, in odtod tudi nekaj panike.

Kako si je potem glede na politični položaj, v katerem se je znašla Italija, mogoče razlagati njeno politiko do Slovenije, ki po mnogih ocenah ni niti prijazna niti posebej dobronamerna? BRATINA: Osebo sem, v nasprotju z ocenami, ki ste jih omenili, prepričan, da Italija do Slovenije nima zili naš

(vključno z osimskimi sporazumi), se s tem strinja, to uradno sprejela, sklep pa je bil objavljen v italijanskem uradnem listu. S tem je stvar za vselej opravljen. Tudi v Sloveniji pa bi lo potrebno nekoliko previdne uporabljati nekatere termine. Predvsem ti stega o »reviziji Osima«, ki sem ga večkrat zasledil zlasti v nekaterih slovenskih sredstvih obveščanja. To, da se v Sloveniji sploh uporablja ta termin, je popolnoma zgrešeno. Osimski sporazumi obstajajo, in to je zaključena zadeva.

navami pac nekoliko pretirava, da bi si pridobila cim boljše pogajalske pozicije.

Bi pa pripomnil, da se bo Slovenija morala slej ko prej, ce res hoce v Evropsko skupnost, sprizajziti z nekaterimi normami in pravili, ki v njej veljajo, oziroma se jim prilagoditi. Pri prodaji nepremicnin tujemc itd. namreč res obstajajo varovalni mehanizmi, zato liberalnejša zakonodaja na tasnem, seveda občutljivem področju, se ne pomeni nujno razprodaje suverenosti.

In se nejas. Dejstvo je, da se obe državi med seboj premalo poznata. Tako Italija ve zelo malo o sodobni Sloveniji in nasprotno.

Evropska levica na vseh praktično povsod delovlja paraz za parozom. Kje so vzroki?

BRATINA: Mislim, da se mora evropski levi blok se bolj kot nekaterih polpreteklih shem, ki so izhajale iz sovjetskega socializma ali drugih starih obrazcev, kot je bil recimo maksimalizem socialističnih strank in podobno, misliti predvsem svojega iluminističnega japonskega izvora. Allain Toure je lepo rekel, da je puc. Ki se je zgodil v Sovjetski zvezi, dokončno pokopal jakobinizem. Kaj pomeni jakobinizem v vulgarnem pomenu? V boljšericar, da imas v sebi najboljše nameni, rešitve za vse probleme. To pa je nekako tako, kot ce bi kdo rekel »Uhil te bom, toda v tvoje dobro«. In česa dejansko ne razume današnja levica? Ne razume predvsem novih etnicnih pojavov, ne razume vprasanj v zvezi z identiteto, ne razume politične, ne razume problemov, ki so se pojavili tako v nekdanji Jugoslaviji kot v nekdanji SZ oz. tako rekoč v vsem nekdanjem vzhodnem bloku.

Z razpadom vzhodnega bloka, oz. t. i. komunizma je prišla na dan vrsta povsem novih vprasanj, kot so vprasanje lastne identitete, vprasanje suverenosti jezika itd.

Drugi problem je, da sta rasli moc in vpliv levice vse dotlej, dokler se je širil delavski razred, to je v času, ko se je še širil t. i. sekundarni sektor. V sedemdesetih letih pa je prišlo do zgodovinskega preobrata, ko se je začela ekspanzija t. i. terciarne sektorja. To je pomenilo, da prihaja čas podjetništva, informatike, medijske revolucije, individualizacije itd. To pa je levo v sploh presentetio.

Tako tudi današnji, recimo reformistični, levičniki manjka teoretična podlaga za razumevanje teh procesov, zato se seveda se vedno ne znajde najbolje.

Potem je tu se vprasanje identitete, kar je povzročilo nastanek vrste novih držav. Obdobje velikih enot je namreč očitno minilo, in to je predvsem posledica prevlade terciarnega sektorja. Ko prihaja do nastajanja novih, nekateri pravijo »nacionalnih držav«, osehno razlo, da je Italija pred časom zvelo »etnične regije«, in ne toliko kot države, seveda ne v podcenjevalnem smislu. Razlikovati je treba namreč strast do ozemlja (to je se vedno

poglaviti cilj »nacionalnih držav«), zato se tudi se vedno nenehno pogrevajo vprasanja meja, od skrb za ljudi, ki imajo isti izvor in ki reproducirajo svojo identiteto, jezika, kulture in identitete sploh pa seveda in močogo reproducirati na neformalen način. To omogoča le institucionalna struktura, pa naj se je reče država, regija ali kartoli.

Današnja levica mora resno razmisljati predvsem o vprasanju identitet, o posledicah terciarne revolucije in o »well-fare state«.

Pri tem nimam v mislih »well-fare state« ekskluzivnega, klasičnega državnega izvora, temveč mislim na razmere, ki ljudem zagotavljajo prevečje. Če namreč to ni zagotovljeno, mora v družbi nujno priti do deviacij, kot so organizirani kriminal in podobno.

Ali pa tudi do nekakšnih ekstremizmov tipa skinheadi in podobnega. Nekateri pa omenjajo celo možnost obnovitve političnega terorizma iz sedemdesetih let (RAF, Kdece brigade).

BRATINA: Pojav skinheadov in akcije različnih drugih ekstremističnih organizacij in skupin v Evropi (je rekal, in to seveda z najboljšimi nameni, rešitve za vse probleme. To pa je nekako tako, kot ce bi kdo rekel »Uhil te bom, toda v tvoje dobro«. In česa dejansko ne razume današnja levica? Ne razume predvsem novih etnicnih pojavov, ne razume vprasanj v zvezi z identiteto, ne razume politične, ne razume problemov, ki so se pojavili tako v nekdanji Jugoslaviji kot v nekdanji SZ oz. tako rekoč v vsem nekdanjem vzhodnem bloku.

Kako bi osebo opredelili današnje levico?

BRATINA: Mogoče se spomnite, da je italijanski režiser Roberto Rossellini posnel za televizijo vrsto serij za zgodovino človeštva pomembnih ljudi, kot so bili sv. Avgustin, Pascal, Descartes, Kristus itd. Njegov zadnji projekt pred smrtjo pa naj bi bil posvečen Karlju Marxu. Naslov je bil Delati za človeštvo. Tudi zame pomeni biti danes levica, se vedno delati za človeštvo.

Levica mora torej zagotoviti ljudem dostojno platformo »well-fare state«, kolikor mogoče zorganizirati marginalizirane družbene skupine, zagotoviti ljudem delo, danes bi lahko bolj natančno rekli dejavnost, da se človek osmisi s svojim delom. Za to pa je treba seveda zgraditi predvsem ustrezne ekonomske instrumente.

Ena najpomembnejših dilem pa je, kako uskladiti klasično pojmovanje demokracije in sodobnega »etničnega«.

Mogoče se slisi paradoksalno, toda zdi se, da so ta vprasanja precej jasnejša Billu Clintonu (sodobna socialna politika, izobrazevanje, vsesplošna strpnost itd.) kot pa marsikomur, ki se ima danes v Evropi za lukšno ali drugačno - levico.